

Středoškolská technika 2016

Setkání a prezentace prací středoškolských studentů na ČVUT

HISTORIE JEDNOHO LETADLA

David Balda

První soukromé jazykové gymnázium HK

Brandlova 875, Hradec Králové

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně bez opisování či zcizení materiálů a že jsem v seznamu použité literatury uvedl všechny prameny, ze kterých jsem vycházel.

.....

V Hradci Králové dne 26. 1. 2016

David Balda

Poděkování:

Chtěl bych poděkovat všem lidem, kteří mi pomohli s vypracováním tohoto projektu a vycházeli mi vstříc. Především bych chtěl poděkovat rodině, dědečkovi Vladislavu Baldovi za odbornou spolupráci a opravdu velké účasti na projektu, dále prof. Rudolfu Adlerovi za odbornou spolupráci v oblasti filmu a panu Jiřímu Aubrisovi za vedení mé práce. Dále panu Mgr. Petru Špínovi za dobré náměty.

.....

V Hradci Králové dne 26. 1. 2016

David Balda

Anotace:

Balda, D. *Historie jednoho letadla*. Hradec Králové, 2014 Práce Soutěže *Středoškolská odborná činnost*. Vedoucí práce Mgr. Jiří Aubris. 26.s

Tato práce se zabývá **filmovým dokumentem**, který pojednává o historii **letounu** s výrobní značkou **Z – 126** a výrobním číslem (ks) 816. V práci je možno se dočíst, jak vzniká takový dokument či film, od prvotního nápadu až po postprodukcii a také se dozvíme mnoho informací o tomto letadle a jeho zajímavé historii. Praktickým výstupem této práce je právě filmový dokument. **Natáčení** probíhalo na letišti v Hradci Králové v roce 2014.

Klíčová slova: filmový dokument, letoun, Z – 126, natáčení.

Obsah

Úvod a cíl práce.....	6
1 Teoretická část práce - Jak se točí takový snímek.....	7
1.1 Úvod do filmu.....	7
1.2 Prvotní myšlenka a scénář	7
1.3 Úprava scénáře a přípravy před natáčením	8
1.3.1 Storyboard.....	8
1.3.2 Vybavení, sponzoři a finance	9
1.4 Natáčení	9
1.4.1 Kameraman a kamera	10
1.4.2 Osvětlovač a světlo.....	11
1.4.3 Zvukař a zvuk.....	11
1.4.4 Herci a jejich práce	12
1.4.5 Režisér	13
1.4.6 Skript	13
1.5 Postprodukce	14
1.5.1 Střih	14
1.5.2 Dabing	14
1.5.3 Distribuce	15
1.6 Na závěr trochu historie.....	15
1.6.1 Jak to tedy bylo	15
2 Praktická část práce – filmový dokument Historie jednoho letadla	19
2.1 Metodika	19
2.2 Výsledky	22
3 Závěr.....	23
Seznam použitých zkratk.....	24
Seznam použité literatury	25
Seznam příloh.....	26

Úvod a cíl práce

Toto téma mé práce jsem si zvolil, jelikož se již přes 6 let zajímám filmografií ve všech směrech a letectví je také můj velký koníček. Cíle mé práce spočívají v natočení kvalitního filmového dokumentu o historii našeho rodinného československého letounu. Metody k vypracování velmi stručně: nejdříve bylo nutno dohledat historické podklady a fotografie. Poté natočit záběry letounu a rozhovor s jeho majitelem. Nakonec film sestříhat a předvést publiku. Na této práci jsem spolupracoval hlavně s bývalým vojenským pilotem Vladislavem Baldou, dále letištěm v Hradci Králové (ICAO:LKHK), na Loučeni (ICAO:LKLOU) a Hořicích (ICAO:LKHC). Tuto práci bych chtěl uplatnit v různých filmařských a jiných soutěžích.

1 Teoretická část práce - Jak se točí takový snímek

1.1 Úvod do filmu

Když se řekne slovo film, vybaví se nám nějaký snímek, na kterém jsme byli v kině nebo jsme ho sledovali v televizi v pohodlí svého bytu. Na filmu většinou pochytneme děj, lokace a hlavní hrdiny filmu. Ovšem často si neuvědomujeme, že za tímto filmem je velká práce filmových tvůrců, mnoho vymyšlení a také mnoho financí. Často se třeba u nějakého romantického filmu rozbrečíme, bez toho aniž bychom si uvědomili, že za obrazem, který vidíme, stojí rozsáhlý štáb a dělá svojí práci. V tomto rozsáhlém článku se tedy zaměříme na to, jak takový snímek vzniká.

Ve filmovém oboru máme mnoho druhů snímků – hraný, dokumentární, experimentální, zpravodajský, hudební a mnoho dalších.

1.2 Prvotní myšlenka a scénář

My ovšem ale budeme mluvit o snímku hraném. Pravidlem tohoto typu snímku je obsazenost alespoň jedním hercem. Na počátku všeho je tzv. **námět**, s kterým většinou přijde jeden člověk. Námět si také může vymyslet sám scénárista a poté ho rozpracovat. Jedná se o pár vět, nebo stručný děj například o obsahu jedné strany. Daného námětu se ujímá scénárista, který příběh zpracuje do určitého stavu, ve kterém je popis jednotlivých scén pro filmaře, dialogy, atd. Tento soubor můžeme nazývat **scénář**. Pokud se scénář vytváří bez námětu nebo například knižní předlohy, což je také možné, čerpá většina scénáristů z různých historek, historických i současných událostí. Pokud je napsán scénář, jedná se opravdu o velmi zdoluhavou záležitost.

„Někdy nemůžu najít slinu a někdy se rozepíšu tak, že píšu třeba týden v kuse“ Petr Jarchovský, scénárista filmů jako například Pelíšky nebo Pupendo od režiséra Jana Hřebejka.

Z tohoto citátu je poznat, že práce scénáristy není vůbec lehká ba i někdy dosti nepřijemná. Po dokončení scénáře, pokud scénárista psal bez předešlé poptávky, se snaží scénář uplatnit například u televizních společností nebo filmařských studií či u sponzorů. Pokud ani v jednom neuspěje, tak si vyhledá **režiséra**, kterému se scénář může zalíbit a režisér se také pokusí vyhledat tým, **sponzory**.

1.3 Úprava scénáře a přípravy před natáčením

Pokud scénář uspěje v daných schvalovacích procesech, začne společnost nebo producenti shánět natáčecí štáb a režiséra (pokud již není dohodnutý dříve se scénáristou). Mezi tím se scénáře ujme **dramaturg**, který dodá scénáři (pokud scénář není tak dokonalý a nepotřebuje to) potřebný ráz, aby film diváka bavil a přitáhl k obrazovce. Dramaturg má plné právo scénář do jisté míry přepracovat a dodat dramatické scény. Jak známo, právě akce a drama udrží diváka nejvíce u sledování a to chce každý scénárista a režisér. Po přepracování scénáře, musí úpravu schválit producenti a sponzoři. Nakonec scénář dostává režisér, který v něm udělá také nějaké úpravy, většinou se jedná o úpravy dialogů a odstranění scén, které nejsou proveditelné v našich podmínkách.

1.3.1 Storyboard

Když je scénář schválen, je sehnán také natáčecí štáb, sejdou se producenti, režisér a kameraman + asistenti režie a začíná se dělat tzv. **storyboard** (ne každý režisér si potrpí na storyboardech, například Miloš Forman.

„Storyboardy mi přijdou zbytečné, protože, když mám nakresleného herce, jak sedí na lavičce vlevo od stromu a přijedu na place a strom je na druhé straně, nebudu ho přeci nechávat přesazovat“ Miloš Forman, známý český režisér, působící v USA, držitel několika ocenění Oscar například za snímek Přelet nad Kukaččím hnízdem (Rozhovory Forman, Sláma, 2013).

Storyboard je soubor listů papíru o velikosti A4. V levé části listu se nachází okénka, v kterých je zobrazená jednoduchou kresbou (jednoduchou myslím kreslení například člověka jen obrysově) scéna, jak bude vypadat, kde budou herci a další rekvizity. Je zde také poznamenáno, o jakou velikost záběru se jedná. Pokud budeme natáčet dialog, řekněme mezi dvěma postavami a chceme, aby postava A řekla 3 věty a postava B 4 věty, uděláme na postavu 3 záběry a na postavu B 4 záběry (velmi zjednodušeně, může to být i jinak), tak ve storyboardu musí být zakresleny všechny záběry (zaplníme tím tedy 7 okének). V pravé části listu nalezneme řádky pro text. Sem se píšou dialogy a velmi stručný popis scény. Příprava storyboardy je však nesmírně náročná, jelikož v dlouhometrážních (dlouhých) filmech může být až přes tisíc záběrů a mnohem více. Usoudíte tak sami, že příprava storyboardu není nic lehkého.

1.3.2 Vybavení, sponzoři a finance

Nyní tedy máme hotový natáčecí štáb. Pokud již je hotový storyboard a scénář, rozdává se hercům. Herci mají za úkol naučit se doma dialogy, aby natáčení šlo rychleji. Mezi tím začínají producenti shánět potřebné vybavení, pokud ho už producentská agentura nemá ve svém vlastnictví. **Filmařské vybavení** je velmi drahé, například často filmaři používaný a oblíbený **jeřáb** (crane, *čti krejn*), který může dělat například pohyblivé záběry z výšky na zem, stojí až dvě stě tisíc korun českých, zapůjčení může stát například pět tisíc korun českých na den, od státu však filmaři dostávají na film něco kolem dvaceti milionů korun českých, což se jeví jako vysoká částka, ovšem je velmi nízká. Musí se zaplatit herci, celý až klidně tři sta členný štáb, možnost natáčet na zajímavých a potřebných lokalitách, cesty, občerstvení, oblečení, stříhací softwaru, a samozřejmě filmařskou techniku. Musíme si také uvědomit, že natáčení probíhá třeba i tři měsíce a vše toto je potřeba po dobu třech měsíců. Hned nám je tedy jasné, že finance dané od státu na film nestačí, nehledě na to, že v **postprodukcii** se musejí nechat vyrobit DVD a také obaly na DVD + plakáty na propagaci filmu. Producenti tedy shánějí sponzory. Většinou to bývají firmy (soukromníci jen zřídka), které na film přispějí finanční částkou nebo přímo poskytovatelé služeb, které si film žádá. Například je potřeba si nechat ušít královské šaty do pohádky, krejčovský ateliér, jako sponzor dá slevu na oblečení, nebo ušije několik kusů zdarma. Tito sponzoři poté bývají uvedeni na konci filmu v titulcích a na plakátech. Bohužel sponzorů už je dnes také málo, a proto česká filmová tradice pomalu zaniká. A tak si také říkáme, proč Češi neumí natočit nějaký akční film podobný americkému. Ovšem není to kvůli tomu, že by Češi byli špatní filmaři, naopak svými filmařskými schopnostmi by se mohli řadit mezi světovou špičku. Jediný problém je, že nemáme dostatek financí, abychom takovéto filmy točili. Ale i tak musíme uznat, že český film se liší od ostatních určitým kouzlem a atmosférou.

1.4 Natáčení

Všechny přípravy jsou hotovy, můžeme tedy zahájit **NATÁČENÍ**. Natáčecí štáb, který obsahuje režiséra, kameramana, scénáristu, zvukaře, osvětlovače, občerstvení, maskéry, vlásenkáře, švenkery a tunu dalších asistentů a pomocníků, přijíždí na plac brzy ráno, aby připravili všechnu techniku, režisér si naplánoval scénu, natahaly a pozapojovaly se všechny kabely, nasvítily se scény, kameraman si připravil kameru, postavilo se provizorní sídlo pro štáb, postavili se rekvizity. K tomu všemu je samozřejmě potřeba mnoho asistentů. Téměř nikdy není jeden kameraman, zvukař, atd. Vždy je člověk hlavní z té funkce a poté další a

asistenti. Zhruba za dvě hodiny přijíždějí na plac herci, **kaskadéři** a **komparz**. Velmi dlouhou dobu trvá, než se herci připraví na scénu. Musejí projít maskérnou, a dalšími. Poté přicházejí herci přímo na připravené place a začíná se **zvučit**. Herec předčítá nebo předříkává nějaký text a zvukař (takový pán s dlouhou tyčí, na jejímž konci je mikrofon, spojený kabelem s kamerou) si seřizuje zvuk, aby byl co nejlepší. V tašce zavěšené přes rameno má zvukař mnoho krabiček, na kterých si právě toto seřizuje. Na mikrofon se také většinou připevňuje chlupatý obal, nazývaný jako smeták na mikrofon, který zabrání větru v ničení zvuku, které se projevuje hučením. Pokud je hotovo, začíná režisér s herci procházet *sekundu po sekundě*, jak bude daná scéna vypadat. Mezitím dělá štáb něco, nazývaní se podkresem. Každý se připravuje na tu svou funkci, kterou ve filmu má. Také se doladují případné nedostatky. Jakmile má režisér s hercem dojednáno, domluví se režisér s kameramanem, zvukařem a osvětlovačem na vzhledu scény. Kameraman si za pomoci pokynů od režiséra připraví záběr a můžeme jít natáčet. Poslední zásahy od maskérů, herci se podle pokynů režiséra připraví na své pozice a připraví si svoji roli. Poté následuje několik minut čekání. Jakmile jsou připraveni všichni na scéně, začíná se točit. Režisér řekne: můžeme? Pokud se mu dostane odpovědi: *jede* nejdříve od kameramana, zapíná se zvuk a dostane se odpověď i od zvukaře. Pokud toto vše jede (včetně osvětlovačů) přijde většinou „pohledná“ dáma s klapkou a ozve se *klapka!* Slečna klapne klapkou, což pomůže střihači sjednotit kameru se zvukem. Ovšem dnes se většinou filmy dabují, neboli přidává se jim zvuk dodělaný ve studiu. Začínáme točit! Herci hrají, kameraman natáčí, zvukař zvučí, světlař osvětluje, asistenti čekají dalších pokynů a pomáhají kameramanovi a ostatním, režisér pozoruje záběr na svém display a přemýšlí, co by šlo předělat, nebo je překvapen, jak se daří a producent obtěžuje režiséra svými poznámkami. Ovšem hlavní slovo na place má režisér. Velmi zřídka se u profesionálního filmu stává, že by se jelo tzv. na první dobrou nebo na první dobrou klapku (první pokus je výborný). Režisér pečlivě sleduje scénu a poté sdělí své poznámky hercům. Někteří herci bývají zaskočeni, že režisér chce něco jiného, než oni. Někteří herci si totiž myslí, že jsou nejlepší a každý jim tzv. zobe z ruky. Scény se opakují klidně až šedesátkrát. Pokud se totiž podle režisérových připomínek vyladí všechny chyby, začne režisér (když je velmi pečlivý) nacházet opravdu maličké chybičky, jako například malinkaté mrknutí herce jinam než měl. Nemůžeme se tedy divit, že se třeba jedna scéna natáčí celý den (toto však platí spíše u amerických filmů).

1.4.1 Kameraman a kamera

Když se vrátím k funkci lidí na place. Máme kameramana. Kameraman má několik svých spolupracovníků, kteří mu pomáhají ostřit atd. Využívá se tzv. filmová jízda, tzn. Bytelný vozík,

na kterém je kamera a kameraman a například pomalu jedou směrem k postavě. Na vozíku tedy sedí kameraman, který si na kameře nastaví **clonu, expozici, čas závěrky**. Poté, když se točí, někdo musí vozík posouvat – asistent.

1.4.2 Osvětlovač a světlo

Další člověk má napsané přímé hodnoty ostření. Při předchozí zkoušce si vyzkoušel, jaké bude ostření při pohybu kameramana k postavě. Během pohybu tedy ostříč hýbe ostřícím kroužkem a tím pádem přeastřuje záběr. Dále zde máme osvětlovače, ten je domluven s kameramanem, jak má scénu nasvítit. Každá scéna ve filmu, kterou vidíte, je svícená. Nikdy totiž místo nevypadá tak, jak si filmaři přejí. Světlení je také důležité, aby herec neměl v obličej stín (pokud to není účel), jinak to totiž působí velmi amatérsky. Osvětlovač používá odraznou desku – zlatou, stříbrnou, bílou (vyrobena z odrazných materiálů). Toto se používá převážně venku, ve dne, kde je potřeba pomocí odrazu nasvítit například obličej. Používá se také opravdu obří odrazná plachta, třeba když venku prší a filmaři potřebují natáčet s bílou oblohou. Natáhne se tedy plachta nad štábem a herci. Osvětluje se hlavně elektronickými světly. Osvětlování elektronickými světly rozdělujeme na několik částí.

Máme mnoho plošných a směrovatelných světel. Také máme například světlo kontra. Toto světlo se používá třeba u reklam. Světlo se nasměruje zezadu na herce, který sedí směrem ke kameře. Toto tvoří velmi zajímavý efekt. Osvětlovač nosí v kapse malinkou svítilnu, která poslouží k tomu, aby, když hercovi je méně vidět do očí, využije se tato svítlna a během scény se svítí herci do očí. Toto světlo se nazývá eyelight. Svícení může být také někdy velmi zajímavé.

„Když jsme točili pohádku pro Českou televizi, režisér se rozhodl, že celou místnost v noci nasvítíme jen pravými svíčkami, což byl opravdový oříšek a mnoho vosku“. Říká s úsměvem na tváři Marek Jícha, kameraman.

1.4.3 Zvukař a zvuk

Další na place je zvukař. Zvukař má na svědomí tzv. ozvučení celé scény. Tato práce je velice složitá. Pokud se například natáčí v nějakém kostele či katedrále, musí se zvukař postarat o to, aby ve výsledném zvuku byla slyšet ozvěna, ovšem v takové míře, aby bylo rozumět mluvenému slovu. K tomuto se používají molitanové desky (molitanové jehly, které lámou zvukové vlny). Samozřejmě ve velkých prostorech to není moc reálné. Zvukař není nikdy jen jeden, vždy má své pomocníky.

Pokud se jedná o reportáž a rozhovor, používají zvukaři reportážní mikrofon. Mikrofon, který vidíte na televizních obrazovkách během zpráv. Pokud natáčíme dokument a opět rozhovor, používá se mikrofon, kterému se říká **port** (lavalier microphone). Malý mikrofon o velikosti 0,4cm až 1,5 centimetru připnutý na saku či mikině. Toto jsou rozhovorové mikrofony. Na normální zvuk, který je slyšet ve filmu (podkresový - vše kromě mluveného slova) se používá několik druhů mikrofonů (mikrofony se také dělí na kondenzátorové, dynamické, kondenzátorové, elektretové, páskové a ostatní, ale to nebudeme rozebírat). Často používaný mikrofon se jmenuje **všesměrový**. Slyší vše kolem něj – zvuky zezadu, zepředu, zleva, zprava a přijímá ze všech stran stejně kvalitně. Další se nazývá **kardioidní** neboli **ledvinka**. Potlačuje zvuk zezadu je velmi používaný hlavně zpěváky, protože potlačuje zpětnou vazbu. Další je **hyperkardioidní**. Ten je ještě více směrový (tzn. bere zvuk odtamtud, kam mikrofon míří a potlačuje příjem zezadu a trochu i ze stran). K tomu také patří **superkardioidní**, funguje skoro na stejném principu a patří mezi nejpoužívanější. Další, ne příliš používaný je tzv. **osmička**. Tento mikrofon bere zvuk jen zezadu a zepředu. Používá se hlavně u stereofonního zaznamenávání zvuku, ovšem není moc častý. Nejvíce směrový mikrofon se nazývá úzce **směrový**.

Používá se při braní podkresu (pomocného zvuku) do filmu, ale někdy může dosahovat délky přes jeden metr a v tomto případě se už nejedná o levnou záležitost. Tyto mikrofony se přidělávají na teleskopickou tyč, aby s nimi zvukař dosáhl nad scénu, aby bral zvuk seshora, ale nebyl vidět na kameře. Na mikrofony se také upevňuje protivětrná ochrana (chlupaté nebo polyetrenové obaly na mikrofon). Tato pomůcka zamezí větru, aby “ofukoval” mikrofon a působil tak na zvuku nepříjemné škody. Když se natáčí záběr, bere se jen okolní a orientační zvuk. Hercovo mluvené slovo se poté dabuje ve studiu, proto, aby byl ve filmu lepší zvuk (orientace podle orientačního zvuku z natáčení). Určitě Vám něco říká slovo **klapka**. Klapka se používala hlavně dříve, kdy díky tomu “klapnutí” bylo jednodušší ve střížně sjednotit obraz a zvuk. Dnes už se kouzlo klapky vytrácí, jak vyplývá z předchozího článku. Ovšem i dnes se klapka hojně využívá, jak pro zvuk, tak pro rozlišování záběrů ve střížně (na klapce je vždy napsáno číslo scény a kolikátý pokus).

1.4.4 Herci a jejich práce

Pokud je **herec** dost zkušený a nemá trému, je pro něj natáčení jednodušší, než pro nováčky. Tréma je něco, co dokáže udělat s lidmi velké zlo, neboť pokud se herec stydí, kvalita

jeho hereckého výkonu se velmi snižuje a navíc si štáb nemůže dovolit čekat. Ovšem práce herce je velmi **časově náročná**. Mnoho filmových herců hraje i v divadle a mají velmi často zkoušky právě v divadle. Profesionální herci jako například Miroslav Donutil, nemají s hraním mnoho problémů. Na druhou stranu herci nově začínající se svou profesí mají často trému a strach, aby nezničili práci štábu a profiherců. Ovšem tzv. neherci nebo komparz (lidé s malou zkušeností hraní, najatí na malé role) se často nebojí a jdou do toho s plným nasazením. Zde si znovu dovoluji citovat Annu Gaislerovou, která říká

„Když se neherci do toho opravdu položí, tak my profiherci vedle nich vypadáme, jak neznalové a amatéři“. Anna Gaislerová, 2014

Poté tu máme druh herců, které režiséři opravdu nenávidí. Jsou to herci, kteří jsou přesvědčeni, že vše hrají výborně, a když režisér vznese nějakou připomínku, herci se urazí, že jim někdo vyvrací svojí představu o výborném výkonu. Takovýchto herců naštěstí na české filmové scéně není mnoho.

1.4.5 Režisér

Režisér (lidově “rejža”) je bezpochyby nejdůležitějším člověkem filmu. Režisér se totiž podílí na scénáři, lokacích a hlavně výběru herců. Celý film si tak vlastně přivlastňuje. Na scéně říká hercům krok po kroku, jak se mají tvářit, předehrává jim, domlouvá se s kameramanem a osvětlovačem na atmosféře scény a de facto řídí celé natáčení. Ve štábu je nejvyšší a tak si na něj nikdo nesmí dovolit. Režisér vytváří atmosféru filmu a to, co nás k filmu poutá – posloupnost, výkon herců, příjemné rozestavení scény, atd. Režisér vždy stojí za kamerou a drží v ruce display, který je napojený na kameru a vidí na něm záběr z kamery, pozoruje u toho, zda herec zahrál dobře svou roli a může se jít dál a nebo je potřeba opakovat. Režiséři mají ve zvyku, když se scéna povede na výbornou, hledat tak malé detaily, aby film vypadal ještě lépe. To je umění režiséra – když ostatní ve štábu říkají, že se jde dál a režisér najde detail, zlepšit to ve finále celý snímek. Co se týká posloupnosti snímku, režisér zná všechna pravidla právě pro příjemnost sledování a pokud se na natáčení vyskytne problém s natočením nějaké scény (není fyzicky možná), režisér vymýšlí, jak by film pozměnil bez poznání tzv. díry v ději divákem. Ovšem povídání o krásné profesi režiséra by bylo ještě na dlouho, ale my se musíme posunout dál.

1.4.6 Skript

Člověku, který vykonává tuto funkci (většinou to bývají ženy) se říká skripta. Tento člověk se od samého začátku až po samý konec stará o kontinuitu filmu, hledá případné chyby,

které třeba režisér přehlédnul. Je to taková pravá ruka režiséra. Někdy se mu také říká kontrolor.

1.5 Postprodukce

Nyní máme film natočen, což je samozřejmě pozitivní. Všichni si tak trochu oddechnou a čeká se už jen na to, až snímek bude sestříhaný a bude se moci pustit tzv. ven.

1.5.1 Střih

Film je natočen a nyní je čas na to, aby režisér se střihačem usedli do **střížny** (místnost se spoustou počítačů a střihačským softwarem, kde se natočené záběry dávají dohromady a vzniká tak film). Videá se nahrají do počítače a poté do střihačského softwaru. Videá se tzv. nasází za sebe a poté se po setinách posouvají, aby byly přechody mezi jednotlivými videi co nejpříjemnější lidskému oku. V softwaru se sladuje zvuk s videem, barví se záběry (záběru se dá například tmavší filtr pro větší napětí nebo světlejší pro veselost, pokud se nám to nepodařilo na scéně potřebně nasvítit). Střih probíhá od několika týdnů až několika měsíců. U profesionálních filmů to je od několika měsíců až do několika let. Pokud se během stříhání najde nějaký nedostatek, něco nesedí nebo chybí, svolává se znovu štáb, ovšem v menším počtu a třeba jeden nebo dva herci, u kterých chybí právě nějaká scéna. Samozřejmě opětovné svolávání a například znovu stavění kulis stojí mnoho peněz. To samé se zvukem, když se během stříhu zjistí, že chybí nějaký podkresový zvuk, zvukař vyrazí s pár lidmi například do přírody a zvuk natočili. Takovýmto úpravám se říká **dotáčky**.

1.5.2 Dabing

Dabing se používá velmi často. U velkých filmu se zvuk (mluvené slovo) na scéně natáčí jen orientačně a poté ve studiu se nahraje na mikrofony - stojící mikrofony před herci, před pusou mají herci tzv. sítku připevněnou na husím krku. Tato kulatá síťka zabraňuje tomu, aby řečená písmena jako, p, b, f, k, nebyly řeckně prsknuty a zvuk poškozen. Dabuje se v místnostech obložených molitanovými malými jehly (i více tvarů), které lámou zvukové vlny a zabraňují ozvěně a také šumu (šum je nepříjemné šumění ve zvuku). Stejně funguje i dabování zahraničních filmů. Česká produkce dostane od zahraniční produkce celý film jen s podkresovým zvukem, bez mluveného slova. Dostane jen na papíře napsaný například anglický dabing a poté ho Češi přeloží, seženu dabéry a film se poté nadabuje. Když máme v zahraničním filmu například 3 hlavní role, například 1 číšnici, 1 barmanku a 1 uklízečku

(vedlejší role), může například všechny 3 vedlejší role dabovat 1 dabérka, jen vše mluví trochu jiným hlasem. U nás máme slavné dabéry jako **Jiří Štěpnička** – Indiana Jones, Jiřina Bohdalová – Chobotničky, **Dalimil Klapka** – poručík Columbo, Karlík a továrna na čokoládu, hra Mafia II: Leo Galante, **František Filipovský** – Četník ze Saint Tropez (Louis de Funes), Mrazík – Baba Jaga.

1.5.3 Distribuce

Film je sestříhán a schválen po několika úpravách celým štábem. Pokud je film pod záštitou nějaké produkční společnost, začíná se film uvádět postupně do kin. Producenti filmu vždy dostávají nějaký podíl od kina a televizí, které si koupí promítací práva právě na tento film. Nejdříve jde tedy film do kin, diváci chodí film shlédnout a to vydělává velké peníze. V kině se film promítá od několika týdnů až po několik měsíců, nikdy to však nepřesáhne 1 rok. Poté začínají distribuční firmy vyrábět DVD a prodávat do trafik, obchodů s DVD, atd. Bohužel dnes už DVD moc nevydělávají, protože filmy jsou volně, i když nelegálně dostupné na internetu. Nakonec se film dostává po několika měsících do televize. Televize koupí vysílací právo buď na určitý počet vysílání, na určitou dobu vysílání nebo na pořad. Koupit takové vysílací právo není nic levného, zvláště u Hollywoodských hitových filmů, jako například Mission Impossible od režiséra Brada Birda.

1.6 Na závěr trochu historie

Tato práce pomalu končí, my jsme se naučili spoustu věcí o filmu, filmografii, a hlavně celém procesu vytváření filmu. Teď nás řekněme na odpočinek čeká něco o historii filmografie, která je opravdu velmi zajímavá.

1.6.1 Jak to tedy bylo

Píše se 28. prosinec roku 1885 a v Indickém salónku pařížské kavárny Grand Café a bratři **Lumiérové** předvádějí svůj vynález jimi nazvaný kinematograf. Předvádění probíhalo promítáním 12 krátkých snímků, průměrné délky 1 minuta, na jednoduchá témata například odcházení dělníků z továrny - *Le Sortie des usines* (dokumentární, tento film byl úplně první, který bratři Lumiérové vytvořili). Jedná se tedy o úplně první filmy, které spatřily světlo světa. První krátký hraný film také od bratří L. se jmenoval *Pokropený kropicč*. Tato filmová zábava se začala velmi šířit a bratři L. začali velmi vydělávat. Brzy začala vznikat první filmová studia, nejprve ve Francii, později více po Evropě a také v zámoří. V roce 1908 vzniká francouzská

společnost Le film d'Art, která zanedlouho uvedla svůj první dvanácti minutový film s názvem Zavraždění vévody de Guise. K němu zkomponoval slavný hudební skladatel Camille Saint-Saëns také dvanácti minutovou muziku, která doprovázela film. Vše fungovalo tím způsobem, že na plátno se promítal němý film z **filmové pásky** a vedle hrála hudba z **gramofonu**. Filmy tedy byly zcela němé (jen s hudbou z gramofonu) a to všem připadalo velmi umělecké.

Přichází 17. září 1922 a v berlínském kině Alhambra je promítán film *Der Brandstifter (žhář)*, který byl poprvé natočen pomocí technologie **Tri – Ergon** – tzn. zaznamenávání zvuku přímo na filmovou o 7 mm na jedné straně prodlouženou pásku. Toto tzv. vypustilo gramofony ze hry. Tato vymoženost ovšem ze začátku nespustila nadšení ze stran kritiků a diváků, protože jim němý film přišel více umělečtější.

Začátek dlouhé a neustále trvající éry zvukového a mluveného filmu se píše na 6. října 1927, kdy hollywoodská společnost Warner Bros. uvedla snímek s názvem *Jazz Singer (Jazzový zpěvák)* od režiséra Alana Croslanda (pozn. - všichni tito režiséři byli původně divadelní režiséři). Zvuk tohoto filmu byl zaznamenán pomocí nové technologie Vitaphon – pomocí speciálních gramofonových desek a pásek. Tento film byl totiž první, který obsahoval **mluvené slovo**. Tehdy to byl rozhovor s broadwayskou hvězdou Alem Jolsonem. Dnes velmi známá Warner Bros. se tak pokoušela dostat z finanční krize. To se jí v průběhu dalších let podařilo. Zvuk se ale ze začátku musel zaznamenávat na mikrofony postavené malý kousek před herci a tak byly mikrofony maskovány různými kulisami a dekoracemi, což však zmenšovalo možnost jedno záběrového pohybu jak kamery, tak herce. Začal se objevovat problém s hudbou. Skladby totiž nebyly angažovány přímo na daný film a tak se stávalo, že hudba skončila v polovině filmu a zbytek byl němý. O pár let později se začalo angažovat přímo pro film.

Vývoj filmografie dále rychle postupoval. Když se vrátíme do roku 1909, v New Yorku byl uveden první barevný film. Největší revoluce barevného filmu ale byla 3. června 1935, kdy byl uveden celovečerní film *The Vanity Fair* od režiséra R. Mamouliana natočený v tříbarevném **Technicoloru (systém snímaných barev)**.

Ovšem ne vše se vždy povede na výbornou. Filmy v Evropě začínají být velmi ovlivňovány nastupujícími režimy například v Sovětském svazu. Od roku 1929 do roku 1934 trvá rozsáhlá hospodářská krize, lidé přicházejí o práci a tak nechodí do biografu, v Německu a Sovětském svazu se mohou promítat filmy jen s určitou cenzurou. Kvůli těmto všem příčinám se začínají filmová studia dostávat do velké **finanční krize** a malé biografy **krachují**. Vše vyvrcholilo 13. března 1933, kdy byla uzavřena všechna hollywoodská studia. O pár týdnů později se opět otevřela, ale hercům a ostatním mohla nabídnout jen zhruba poloviční platy.

Přichází druhá světová válka a v Německu a jím okupovaných státech (i u nás) je zavedena velmi přísná cenzura. Všechny ateliéry pracují pro německou filmovou společnost UFA, které také jde většina zisku pro ni pracujících ateliérů. Točí se filmy zábavné, pro zpříjemnění válečné doby, tak i silně **propagandistické**.

Britské ateliéry jsou během války zkonfiskovány a na místech, kde vznikaly krásné britské filmy, jsou muniční sklady. Britský film se tedy úplně zastavil (kromě filmů o válce).

V Polsku bylo natáčení zcela zakázané a filmy se dovážely hlavně z Německa. Také biografy v Polsku byly rozdělené pro Němce i pro Poláky zvlášť.

Ve Francii, kolébce filmu, zažil filmový průmysl velkou ránu a to, že mnoho slavných a dobrých režisérů a herců či producentů **emigrovalo** za hranice. Je zde také zaváděna silná cenzura a točí se filmy jen kriminální.

Zato v USA se situace pomaličku zlepšovala a revolucí v americkém filmu, byl film natočený slavným komikem Charlesem Chaplinem (Charlie Chaplin), *The Great Dictator*. Ve filmu, který měl premiéru 15. října 1940, Chaplin přímo zaútočil na německého diktátora Adolfa Hitlera. Toto dílo hodně přispělo ke vstupu USA do války. Některými lidmi je film označován jako nejdůležitější v celé historii filmografie, někteří ho naopak silně kritizují za moc velkou upřímnost. Chaplin důkladně prostudoval všechny filmové materiály z války, které byly dostupné, a na jejich základu vytvořil film. Myslím, že si zaslouží velkou úctu.

Jinak hollywoodské filmy začínaly být na začátku války velmi nudné a otravné. V průběhu války se vše změnilo a druhá polovina válečného období se označuje za nejproduktivnější v historii Hollywoodu. Takovou větší brzdou pro hollywoodské filmy byl tzv. **Haysův kód (produkční)** zorganizovaný puritánem Wiliamem Haysem a napsaný páterem D. A. Lordem. Obsahoval 3 pravidla, která nesměli producenti porušit. 1. pravidlo - snímek nesmí snižovat morální standardy těch, kteří jej vidí. Nesmí je převádět na stranu zločinu a zla. Toto pravidlo značně omezovalo. Nesmělo se například ve filmu zabíjet. 2. pravidlo – měly být představovány jen správné způsoby života. 3. pravidlo – právo, člověk a příroda nesmí být zesměšňovány – všechna satira atd. podle tohoto pravidla nesmí být. Tento zákon platil od roku 1934 až do roku 1967. Právě po roce 1967 se v USA začaly ve velkém počtu natáčet kriminálky atd.

Po skončení druhé světové války se i přes pár finančních krizí Hollywood dopracoval tak, jak ho známe. Rozsáhlá studia a největší dodavatel filmů na světě.

V Evropě se film také vzpamatoval. U nás se točilo lidově řečeno o sto šest a přes dlouhou éru komunismu a emigraci režisérů, jako například Miloš Forman a cenzury se dnes český film

může řadit k nejkvalitnějším a nejlepším světovým filmům, jak herci, tak celý štáb, režiséři, příběh a hlavně česká rozmanitost přírody a **nápadů**.

2 Praktická část práce – filmový dokument Historie jednoho letadla

Vysvětlili jsme si tedy, jak se natáčí film. Nyní se podívejte na film, Historie jednoho letadla, natočený na podobném principu. Poté si film shrneme a řekneme si, jaká technika k tomu byla použita a kde byl film natočen.

2.1 Metodika

K natočení tohoto dokumentu jsem použil poloprofesionální kameru Sony HXR – MC2000E s interní pamětí 64 GB. Kamera Sony HDR – CX410. Dále stativ Sony VCT – 1170RM. Mikrofon Azden EX – 413. Odrazná deska Phototools. Kamera GoPro 3+.

Natáčení probíhalo na podobném principu, jako je popsáno v teoretické části této práce. Když jsem jednou jel s mým dědou na chalupu, začal děda vyprávět o historii letadla Z- 126, OK – JHC, se kterým často společně létáme. Tak mě to zaujalo, že jsem se rozhodl o tom natočit film. Nejdříve jsme ze skříně vytáhli a oprášili staré fotografie a začali shánět fyzické podklady o historii. Mezitím jsme uskutečnili několik letů, při kterých jsme za pomoci všech kamer točili letoun za letu. Na konci prosince roku 2014 jsme uskutečnili poslední let, při kterém jsme natočili rozhovor s mým dědou Vladislavem Baldou, bývalým vojenským pilotem a podplukovníkem (ppkl), sloužícím do roku 1999 v Líních, Pardubicích a v Hradci Králové. Následně jsem se odebral do střížny a natočený materiál sestříhal do podoby, ve které jste ho již mohli vidět, nebo jej teprve uvidíte.

Natáčení probíhalo v hangáru, na řídicí věži a ostatních plochách letiště v Hradci Králové (LKHK), kde také letadlo hangáruje. Další letiště, které je ve filmu vidět, je letiště v Hořicích (LKHC) a letiště v (na) Loučeni (LKLOU).

Během přibližně osmi hodinových letů jsme natočili neskutečná množství záběrů jak na letadlo, tak na pilota, abychom byli schopní prostříhat rozsáhlý rozhovor s pilotem zajímavými záběry.

Zajímavou částí natáčení bylo také řešení problému, jak připevnit sportovní kameru GoPro na venkovní části letounu (tzn. křídlo, směrové kormidlo a podvozek). Bylo zapotřebí vyrobit unikátní hliníkový držák, který by kameru i přes tak veliký odpor vzduchu na letadle udržel.

Abych to shrnul, téměř celá metodika spočívá v teoretické části.

Napadlo mě, že bych do podkapitoly Metodika mohl vložit originální čtený komentář o historii slyšitelný ve filmu. Samozřejmě si děda historii svého letadla pamatuje, museli jsme to jen napsat, aby komentář byl vhodný do filmu a jako jistota pro mého dědu (co si budeme nalhávat, každý má jistou trému před kamerou). Ostatní dabing je namluven dabérem Lukášem Zemanem.

Historie jednoho letadla.

Letadlo typu C – 105, výrobní číslo 816 bylo vyrobeno v roce 1954 pro potřebu armády a sloužilo od roku 1955 – 1957 v leteckém učilišti, kde si zažilo a určitě i tvrdších přistání začínajících pilotů. Označení C – 105 bylo čistě vojenské a žáci učiliště na něm prováděli výcvik ve dne i v noci, bylo určeno pro akrobacii, která byla velmi důležitá pro přechod žáků na další typy letadel. V červnu roku 1957 bylo pro přebytek armádních letounů vyřazeno a předáno SVAZARMU a byla mu přidělena civilní imatrikulační značka OK – JHC. Letadlo dále létalo pod civilním továrním označením Z – 126. Ve SVAZARMU sloužilo pro základní výcvik, létání akrobacie, létání v noci na mnoha letištích v celé republice.

„Létal jsem v aeroklubu Plasy a v roce 1980 se letadlo vyřadilo z provozu, nějaký čas stálo v hangáru a bylo rozhodnuto o jeho likvidaci. Když jsem ho tam viděl, jak tam stojí a pomalu se ztrácí, tak jsem si řekl, že se pokusím ho zachránit.“

Pan Balda tedy začal vše zařizovat, napůl rozebrané letadlo bylo po schválení převezeno do obce Loučeň, kde sloužilo jako polytechnická pomůcka pro děti.

„Místní ZO Svazarmu neměla žádné námitky a letadlo stálo na opuštěné zahradě. Dětem se to líbilo, ale letadlo zároveň utrpělo nějaké šrámy.“

Pan Balda se začal o letadlo starat a do údržby zapojil i děti, které z toho měli velkou radost.

„Jednoho dne jsem se pokusil uvést do provozu motor a opravdu se mi to podařilo. Ovšem toto zavrčení mělo za důsledek ohlášení, že se chystám k úletu za hranice a letadlo se mělo zničit.“

Pan Balda nesouhlasil a přislíbil, že letadlo předá Svazarmu Loučeň. Letadlo bylo přestěhováno do nepoužívané dílny, kde se na něj mnoho let prášilo, ale hlavně nepršelo.

„Do té dílny chodili synové s kamarády se na letadlo dívat a kontrolovat jestli je celé. V roce 88 se začala dílna opět uvádět do provozu a tak bylo nutno letadlo okamžitě vyklidit. Bylo mi řečeno – vezmi si to letadlo, nebo ho rozebereme a prodáme a tak jsem ho koupil za cenu šrotu.“

A v průběhu dalších let začala renovace.“

Pan Balda a jeho synové celý letoun rozebrali, všechny díly zkontrolovali a motor musel projít opravou.

„Práce. Poté se nám podařilo stopětku dovést do takového stavu, že byla zrenovovaná, na kapotu motoru byl nastříkán znak draka a od té doby se tomuto letadlu říká Drakouš.“

Tady vidíme fotografie z prvního letu opraveného OK – JHC.

Jeho domovské letiště je v Hradci Králové, ale občas se s ním létá i do Plas, odkud byl před 34 roky odvezen.

Drakouš už létal na Slovensku, v Rakousku, Německu, Chorvatsku, Itálii, ve Švýcarsku a Slovinsku.

„Dokonce jsme s ním v roce 2000 byli i v nejnvýše položeném evropském letišti ve švýcarském Samedanu. Ve 3 tisících metrech se Drakouš pohyboval bez jakýchkoli problémů“.

Všude na něj bylo pohlíženo se zájmem a uznáním a co více si přát –

„Asi... dalších mnoho let ve vzduchu“

Historie pilota

Píše se 3. září roku 1943 a v malém slovenském městě Levoča se narodil Vladislav Balda.

Základní studium začal nedaleko Prahy, v malebné vesničce jménem Loučeň.

Po základní škole se vyučil v podniku Motorlet a pracoval v Leteckých opravách Malešice.

Zároveň začal létat v aeroklubu Letňany a pilotem bezmotorových letadel se stal již ve svých 17 letech. Poté absolvoval výcvik na motorových letadlech a ve svých 20 letech nastoupil do Vojenského leteckého učiliště. Tam se naučil létat na letadlech JAK-11 a MIG-15.

Po dokončení učiliště sloužil u různých leteckých útvarů, kde létal na MIG-16, 19 a 21 a na letounu L-29.

Leteckou službu ukončil jako vojenský pilot v roce 1993. Až do roku 1998 pracoval jako řídící letového provozu.

Po celou dobu létal v aeroklubech a pro radost létá dodnes a to s letadlem, na kterém letěl poprvé před 52 lety. To letadlo je Z-126 a říká mu Drakouš.

Oficiální komentář z filmového dokumentu Historie jednoho letadla, který je součástí této práce. Rozhovor s pilotem Vladislavem Baldou.

Toto tedy byl oficiální komentář dokumentu a také hlavně celý jeho děj. Dozvěděli jsme se z něj, jak historii letounu, tak stručný životopis pilota Vladislava Baldy. Jen pro doplnění, Vladislav Balda dosáhl ve své vojenské kariéře hodnosti podplukovníka.

2.2 Výsledky

Výsledkem celé práce je právě filmový dokument. Jako autor jsem s ním velmi spokojen a vše splnilo má dřívější očekávání, ba i více. V této práci nebyly potřeba žádné výzkumy ani dotazníky. Podařilo se mi sepsat za pomoci odborné literatury a zkušených režisérů princip a historii filmu a za pomoci Vladislava Baldy neuvěřitelnou historii tohoto neuvěřitelného letounu. Pomocí akční kamery připevněné na ocas a křídlo letadla, jsme získali unikátní záběry a použili je do dokumentu. Podařilo se nám i odkrýt fotografie celého života OK-JHC, dlouho ležící ladem ve skříni a hlavně se nám podařilo převést veřejnosti historii dnes již šedesát let sloužícího krásného československého letadla.

3 Závěr

Závěrem. Již tisíce let nazpět, se ve starověkém Římě hrálo divadlo. Na konci devatenáctého století se vyrobil první film, takový potomek divadla. Za celé jedno století filmu jsme dokázali natočit mnoho filmů, které ovlivnily světové dění. Jsem velmi rád, že jsem Vám mohl alespoň okrajově přiblížit povolání filmaře a vysvětlit Vám, jak filmy vznikají. Zároveň s tím jsem velmi rád, že jsem Vám jako příklad filmografie mohl představit svůj filmový dokument o letadle a jeho pilotovi, kteří toho už velmi mnoho zažili.

Seznam použitých zkratk

Strana 1

- **ICAO** = kód letiště (každé letiště má jiný) přidělený Mezinárodní organizací pro civilní letectví (International Civil Aviation Organization). Kód se skládá ze čtyř písmen. První dvě písmena jsou stejná pro celý stát, zbylá dvě jsou daného letiště. Česká Republika má počáteční písmena: LK.
- **LKHK** = označení ICAO pro letiště v Hradci Králové.
- **LKHC** = označení ICAO pro letiště v Hořicích.
- **LKLOU** = označení pro letiště v Loučeni.

Strana 3

- **USA** = Spojené státy americké (United States of America)
- **A4** = velikost listu papíru – 210 x 297 mm.

Strana 5

- **DVD** = digitální víceúčelový disk (Digital Versatile Disc). Formát digitálního nosiče, obsahujícího filmy a zvuk ve vysoké kvalitě.

Strana 15

- Všechny označení filmového vybavení jsou jejich oficiální názvy – není nutno rozepisovat.
- **Z – 126** = typ letadla vyrobeného společností Moravan Otrokovice – Zlín 126.
- **OK – JHC** = imatrikulační značka letadla (každé letadlo má své). První dvě písmena platí vždy pro celý stát – u nás je to OK. Zbylá písmena či čísla za pomlčkou jsou přidělena každému letadlu individuálně.

Strana 16

- **C – 105** = vojenské označení pro Z – 126
- **SVAZARM** = Svaz pro spolupráci s armádou (v době socialismu). Sdružování zájemců o odborné činnosti – radioamatéři, letci, modeláři, atd.
- **ZO SVAZARMU** = Základní organizace SVAZARMU. Téměř to samé jako SVAZARM.

Strana 17

- **MIG – 15, 16, 19, 21, L-29, JAK – 11** = typy letadel provozovaných československou armádou.

Seznam použité literatury

1. ADLER, Rudolf a Jiří MYSLÍK. *ABCD-- pro všechny: film a video*. 1. vyd. Hradec Králové: Východočeské volné sdružení pro amatérský film a video, 2006. ISBN 80-239-8241-9.
2. Historie letadla Z-126 s imatrikulační značkou OK-JHC ze soukromých archivních spisů a fotogalerií Vladislava Baldy.
3. FORMAN, Miloš a Bohdan SLÁMA. *Povolání režisér: film a video*. Vyd. 1. Praha: Prostor, 2013. ISBN 978-80-7260-286-5
4. *Stručná historie filmu*, Stručná historie filmu (on – line) – automatické stažení přílohy, autor neznámý, datum vytvoření neuvedeno. (Stažení – 2014 – 12 – 12). Dostupné z URL:http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CC8QFjAC&url=http%3A%2F%2Fis.muni.cz%2Fth%2F52254%2Fff_m%2F1772992%2Fprilo ha4.doc&ei=cVSpVL6WAoXX7QbzsoDYDg&usg=AFQjCNGtAiaEaHKSj8qBQP8Hzi8ZGjOoAQ&sig2=FK9uLAWOOZ1AxyP_-KJbQA
5. *Wikipedie, otevřená encyklopedie*, Dějiny filmu (on- line). 1. 7. 2014.(cit. 2014 – 12 – 05). Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_filmu
6. Všechny citace od Jana Hřebejka (režisér) a Petra Jarchovského (scénárista) z ústního sdělení 15. listopadu 2014 při filmovém festivalu Cinema Open v Hradci Králové.

Seznam příloh

Přílohu této práce činí DVD s filmovým dokumentem o historii letadla Z – 126 s imatrikulační značkou OK-JHC. Celá práce je právě o tomto filmovém dokumentu.